

LECTRR

Begrijp wat je leest

Waarom de vaardigheid begrijpend lezen zo sterk is afgenomen bij Vlaamse kinderen? Volgens Danny Jonckheere is de voornaamste oorzaak dat de leraren zelf achteruitgaan. Sander Van Acker vindt dat ons onderwijs in de 20ste eeuw is blijven hangen: we moeten nieuwe technologie benutten. Jan T'Sas gelooft sterk in een strategie die Nederland gebruikt.

NEDERLAND GIDSLAND

De slechte leesprestaties van tienjarigen komen niet uit het niets. Of ze nu tien of achttien zijn, leerlingen hebben het moeilijk met hoger tekstbegrip. Het helpt als ze graag lezen, maar hoe trekken we ook leesvaardigheid op?

Leerlingen zitten in een leescrisis, blijkt uit het PIRLS-onderzoek ([DS 6 december](#)). Vergeleken met 49 andere landen staan de Vlaamse tienjarigen op de 32ste plaats. Tien jaar geleden stonden ze nog achtste. Alle straffe uitspraken ten spijt: deze daling verbergt een complex verhaal van minder leesplezier én verminderde leesvaardigheid. De eindtermpeilingen van de Vlaamse overheid zeggen dat leerlingen globaal goed scoren voor begrijpend lezen, maar minder voor het 'hogere denkwerk': hoofd- van bijzaken kunnen onderscheiden, bijvoorbeeld. Of informatie uit een tekst kunnen vergelijken met informatie uit andere bronnen. Dat is al jaren een pijnpunt, op alle onderwijsniveaus. Ooit moest dat zich wreken. Maar de Nederlandse tienjarigen blijven netjes op hun plek in PIRLS. Wat doen zij beter?

Nieuwsberichten

Volgens de Nederlandse onderzoekers Roel Van Steensel, Lisa Van der Sande en Lidia Arends scoren leerlingen die weten wat effectieve leesstrategieën zijn, hoger op begrijpend lezen dan leerlingen die dat niet weten. Vijf strategieën springen eruit: voorspellen ('waarover denk ik dat de tekst zal gaan als ik kijk naar de titel, tussenkopjes, foto's...'), zichzelf vragen stellen tijdens het lezen, onduidelijkheden ophelderen, verbanden leggen en samenvatten. Ook schematiseren is een strategie die tot beter leesbegrip kan leiden. Vlaamse leerlingen werken ook met leesstrategieën, maar niet altijd met de juiste of niet met plezier.

De goede combinatie vinden we mogelijk in 'Nieuwsbegrip', suggereren Van Steensel en co. Die methode bestaat al twaalf jaar en wordt in 6.500 Nederlandse scholen gebruikt. Leerlingen krijgen wekelijks een nieuwsartikel: zwakke lezers krijgen makkelijkere teksten, sterke moeilijker. Ze beslissen mee waarover de tekst zal gaan. Daarbij oefenen ze de leesstrategieën. In de klas lezen ze samen en zelfstandig. De taken motiveren, geven vertrouwen en geven leerlingen zicht op hun vorderingen. Als leerkrachten goede instructies geven over leesstrategieën, heeft dat een positief effect op begrijpend lezen. In Vlaanderen werken sinds kort 300 scholen met de Vlaamse versie van Nieuwsbegrip. Misschien moet PIRLS die ook onder de loep nemen.

LEERLINGEN MOETEN LEREN, NIET SCOREN

Dat de wereld veranderd is ten opzichte van tien jaar geleden, mogen we niet ontkennen. De bevolking is veel diverser geworden en de vrijetijdsbeleving van veel mensen is veranderd. Kinderen krijgen educatief speelgoed zoals tiptoi van de sint, waardoor een pratende pen vertelt wat er in een boekje staat. Jongeren slijten uren op Facebook. Volwassenen surfen naar alle mogelijke websites voor hun dagelijkse inkopen en meten digitaal elke dag het aantal stappen dat ze zetten als feedback over gezond gedrag.

Lage cijfers? Doe er iets aan

Wat veel minder veranderd is, is ons onderwijs. Dat heeft zelden differentiatie toegepast en doet dat nog niet, ondanks de mogelijkheden die de computer en het internet bieden. Met het puntensysteem dat nog steeds overal gebruikt wordt – zelfs in de kleuterklas, maar dan omgezet in bloemetjes en smileys – willen we niet alleen communiceren met de ouders, maar ook de leerling ervan bewust maken dat de verantwoordelijkheid voor het behaalde cijfer vooral bij hem ligt. Lage cijfers willen zeggen ‘doe er iets aan’. Voor de ouders betekent dat: voer de druk op, geef extra begeleiding, betaal voor bijles. Voor de leerling betekent dat: probeer met alle mogelijke middelen betere cijfers te halen, probeer niet te leren, maar te scoren. Niet het goede voetbal is belangrijk, wel de overwinning. Wanneer de leerling goede punten haalt, wordt hij gelauwerd en mag hij op zijn lauweren rusten, niet de *sky is de limit* maar de tien op tien.

We moeten ons onderwijs dringend naar de eenentwintigste eeuw brengen, de eeuw van gepersonaliseerde reclame, geïndividualiseerde belastingaangiftes en onlinegaming. Het is ook mogelijk om het onderwijs meer te personaliseren. De studenten in de lerarenopleiding worden daarvoor opgeleid, hoewel de instroom niet meer alleen uit aso-leerlingen bestaat. Maar het werkveld is (nog) niet klaar om deze veranderingen door te voeren.

Het idee dat we weer zullen uitblinken in begrijpend lezen op de vergelijkende wereldschaal wanneer we het onderwijs nog meer dan nu zouden ‘prestatiegericht’ maken, klopt niet. We zouden beter de mogelijkheden die de informaticatechniek ons nu biedt maximaal aanwenden om leerlingen uit te dagen en gepersonaliseerd onderwijs te bieden. **Niet de punten zijn belangrijk, wel wat de leerling leert.**

MOGEN WIJ EVEN DE VINGER OPSTEKEN?

Voor de zoveelste keer op rij wordt het basisonderwijs door de mangel gehaald. Voor mij waren de resultaten van het PIRLS-onderzoek niet zo verrassend ([DS 6 december](#)). Dat we zover achterop hinken wél. Ik bewonder dagelijks de inzet van mijn mensen en besef maar al te goed dat ik hen moet behoeden tegen bijkomende druk vanuit de gemeenschap. Denkt die weleens na over wat het betekent leerkracht te zijn van een grote klas met veel kinderen met een andere achtergrond? Weet ze wat het betekent een migrantenjongere op school te krijgen die niets van onze taal begrijpt?

Dt-fouten

Het dramatische PIRLS-resultaat kent veel oorzaken. Een van de voornaamste is de steeds matiger wordende instroom. Het aantal dt-fouten van sollicitanten stijgt elk jaar. Leraren lager onderwijs die uit het aso instromen, zijn een minderheid aan het worden. Dat er nu gedacht wordt om de opleiding onderwijzer in een universitaire mastervorm te gieten, impliceert dat het basisonderwijs ‘mismeesterd’ is.

In mijn loopbaan heb ik de zaakvakken zien verdwijnen en zien opgaan in thematisch onderwijs. Voor iemand wiens lievelingsvak geschiedenis was, is dat geen sinecure. Moderne wiskunde was een hype, maar werd afgevoerd. Grammatica of de traditionele zinsleer bleek voor zwakke leerlingen veel te moeilijk. In

dertig jaar werd heel wat kennisoverdracht overgeheveld naar het volgende niveau. Op die manier werd het 'meesterschap' van ons beroep uitgehold. In plaats daarvan werd het basisonderwijs het manusje-van-alles.

De scholen hebben hard gewerkt om het welbevinden van de leerlingen centraal te stellen. Onderwijzers geven alles om het kind te dienen. Misschien moeten we er inderdaad op toezien dat 'niet alles altijd leuk moet zijn', maar dat we het leren an sich niet uit het oog mogen verliezen. Het leven is niet altijd leuk. Nu zijn kinderen misschien verwend. Gevaarlijker wordt het wanneer we verwend kinderen van verwend ouders moeten opvoeden.

Is het basisonderwijs toe aan een sterke herwaardering? Jazeker. Op het vlak van instroom, van een flexibeler personeelsbeleid, van het managementsbeheer van de directeur en zeker op het vlak van verloning. Verloning staat voor maatschappelijke appreciatie. Minister van Onderwijs Hilde Crevits (CD&V) hoeft daarvoor geen bijkomende studie te bestellen.